

Indad — Fremad — Haand i Haand.

Foredrag

ved Præstemødet i Ribe 1. August, 1905.

af
H. HOFFMEYER,

Præst ved Vor Frue Kirke.

(Indsendt af Past. Grøn paa Færøerne).

(Sluttet.)

III. Haand i Haand.

Rom. 12, 10: „Været i eders Broderkærlighed hverandre inderlig hengivne; kappes om at vise hverandre Ære“.

(Rórdam).

Naar jeg nu skal tale om „Haand i Haand“, tænker jeg ikke paa den Trang til Enhed, den Blæsen til Samling, der i vore Dage sker udover den kristne Verden. Ogsaa den kalder ad os alle, og den er et talende Tidens Tegn, som lærer os meget ogsaa med Hensyn til det, jeg nu tager op, idet jeg tager Sagen konkret, behandler, hvad der angaar os som Præster i den danske Folkekirke, saadan som den er nu.

Først siger jeg da: der maa være Partier!

Jeg har læst, at Solon engang saa, at nogle Borgere holdt sig borte fra Partistrid og lod alt gaa, som det kunde. Saa gav han en særlig Lov, som bestemte, at enhver, som under Partistrid holdt sig udenfor Partierne, skulde miste Ære og borgerlige Rettigheder.

Den gamle Vismænd vilde have Interesse for det højeste Vel, der for ham var: Staten.

Og de største af alle Værdier rummes i Kristendommen.

Men jo større Værdierne er, des større Krav stiller de ogsaa til den, som skal eje og bevare dem. Hans Personlighed, hans aandelige Kræfter maa med i Arbejdet — han kan ikke være uinteresset, have sit Hjerte borte fra dem. „Hvor din Skat er, der vil og dit Hjerte være.“

Men Personlighedernes Verden er den mangfoldigste af alle Verdener. Personlighedslivet i dets uendelige Nuancering er Skaberens største Værk. Og naar han i Evangeliet giver sin største Gave, skal og maa den modtages af Menneskets største Evne, altsaa: dets Personlighed.

Det er aabenbart dette, som Paulus tænker paa i sine bekendte Ord 1 Kor. 11, 19: „der maa være Partier iblandt eder, for at de fuldprøvede kan blive aabenbare iblandt eder.“ Naar Personlighederne tager fat for Alvor paa de religiøse Værdier, saa maa deres forskellige Præg gøre sig gældende, saa maa Forstaelsen variere. Er alle ens, da er Værdien ikke ret optaget i fint mærkende, i omme Hjerter.

Derfor er det sikkert, at jo mere udviklet Menneskenes Personlighedsliv er, desmere vil ogsaa det religiøse Livs Ensartethed brydes. Det er aandelig Uforstand, naar Katolikerne stadig foreholder Protestantismen dens mange „Partier“. Og hvor der kommer rigtigt Liv i katolske Kirker, der kommer ogsaa Forskelligheder frem.

Og jeg fristes til at sige, at maatte der være Partier i Aposteltiden, saa maa de i visse Maader langt snarere kunne ventes i vor Tid. Vel sandt, jeg siger: i visse Maader! „Partierne“ — jeg taler naturligvis kun om de tilladelige, de aandsfødte, ikke om de utiladelige, Egenkærlighedens og Uaandelighedens sorgelige Udslag — er nemlig afhængige af to Ting, dels af den Renhed og Kraft, hvormed den egentlige religiøse Værdi fremføres, og dels af Personlighedslivets Udformethed. Og jeg vover nu ikke — som mange Teologer i vore Dage vil gøre udet Betænkning — at paastaa, at Evangeliets egentlige Værdi nu fremsættes klarere end i Aposteltiden, — jeg tror nemlig paa denne Tids Inspiration og særlige Stilling i Guds Riges Økonomi.

Men selv om vi ogsaa i den Henseende er svagere stillede nu end dengang, saa er vi paa den anden Side i Henseende til Personlighedslivets Udvikling, Individualiteternes Selvstændighed, uden Tvivl langt længere fremme nu end da. Der tænkes skarpere og klarere, Vurderingen foretages mere rettelig, og Tilegnelsen bliver, naar den finder Sted, mere omfattende og dybtgaaende.

Altsaa: der maa være Partier.

Men idet dette fastslaaes, maa det i samme Øjeblik hævdes: Partierne maa have Respekt for Personlighederne.

Jeg læste et ypperligt Foredrag af Dr. Vilh. Andersen om Erasmus Montanus. Lad mig anføre nogle Ord deraf: „Saa ulykkelig er i en aandelig Kamptid mange Mennesker stillede: brændende i deres Had mod Profeten (Erasmus) er de hunkne i deres Tro paa Degnen. De fremmeligste af Sognefolkene har i deres stille Sind visse Tvivl om, at Degnens Praas er Redskabet for den højeste Oplysning. Men i det afgørende Sammenstød mellem den gamle og den ny Lærdom er de alle paa Degnens Side. Hans Sag er Bjergets Sag, han er Forsvarer for gammel Sæd og Skik, den rene Tros Kæmpe.“

Ikke sandt — vi kender dette „Bjerg“! Men vi er ogsaa enige om, at der bør gøres alt for at jævne det.

Man skulde tro, at dette vilde være overmaade let i vore Dage, hvor — som ofte sagt — Personlighedslivet har udviklet sig saa stærkt. Og dog — det er det ingenlunde. Sagen er, at idet Mennesket har opdaget sig selv, har det vel opdaget sin Kraft og sin Værdi, men ogsaa, som ovenfor (S. 6) sagt, sin Svaghed. Deraf er kommet, som en moden Frugt af Individualismen, den

socialistiske Stræben med Foreningsdannelse, Bunkesystem, Massevirken osv. Paa alle Livsrområder kendes det — overalt laver man „Hære“. Hvad den enkelte siger, kan interessere — men dupere kan det ikke; det sker kun, naar han bag sig har et Møde, ja helst et Massemøde.

Men hvor fortræffelig end al „Socialisme“ kan være — i denne Form er den „Bjerget“ — det døde Sammenhold — Baasesystemet — den „Gaasegang“, hvorom Vilh. Beck talte. Her er Partiet, der i og for sig kun var Udtryk for Friskhed og Frihed i Mening og Virkemaade, blevet et Fængsel, en Indhegning for Medlemmerne.

Herimod maa vi kæmpe.

Vi maa gøre det som Mennesker, ikke mindst vi Akademikere. Har vi faaet Aandsdannelse, saa maa der ogsaa være givet os Evne til at respektere Aandsforskelle. Af Lægfolk har vi ikke Ret til at vente nær saa meget i denne Henseende. Derfor synes jeg ogsaa, at vi Præster bør kunne tage sagtmødig og forstandig paa haarde Domme, selv naar de fældes over os. Det vidner om Mangel paa aandelig Bevægelighed, ikke blot om vi selv fælder haarde Domme, men ogsaa om vi tager for tungt paa dem, der rammer os. Sligt skulde man mindst kunne vente af Folk, hvis lykkelige Lød det er blevet at faa akademisk Dannelse.

Ogsærlig da som kristne maa vi holde dette fast. „I aandelige“ kalder Paulus Guds Børn og lægger dem paa Sinde at bruge Aandens Sans til frit gandeligt Arbejde med Prøvelse af alt og Valg af det bedste.

Der kunde være meget at sige herom. Lad mig blot nævne, dette: vi bør gøre alt for at slaa ned den sørgelige, almindelige Anskuelse, at det værste, der kan siges om en Mand, er, at han har skiftet Mening. Vel sandt, vi kristne ved godt, at vor Mester ikke taler med Respekt om de svajende Siv, om de Folk, der er iført bløde Klæder. Vi ved, at Troskaben er nødvendig fremfor alt. Men vi maa tillige erindre, at denne Troskab gælder Livets Grundretning, derimod ikke Anskuelser, Meninger osv., som denne giver sig Udslag i. Politikernes Kunst er at kunne „fastholde“ hinanden ved Ord, de får har sagt, og som formentlig strider mod, hvad de nu siger. Vor Kunst er Evolution — Vækst, Udvikling — Fremgang i Klarhed og i Forstaelse —, og det „Parti“, der vil hindre dette, handler ukristeligt. Lad os slaa det fast, at det ikke er en Skam at skifte Mening, men tværtimod en Ære, naar man — vel at mærke — gør det som en Mand.

Men dertil kommer ogsaa, at de enkelte Partier hvert for sig repræsenterer Sider af Sandheden i mere eller mindre udtalt Rendyrkning. Og saa bør der være Friktion, Føling mellem dem indbyrdes. Derved korrigeres og afslibes de, ja, derved belæres og beriges de indbyrdes.

Vi har ikke Lov til i vort Arbejde for Herren at unddrage os og vore Medarbejdere Lejligheden til at dygtiggøres mere. Vi har saa let ved i denne Sammenhæng at bruge Abrahams Ord til Lot: „gaa du til højre, saa gaar jeg til venstre“; men dels maa vi spørge: fyldte Lot sin Plads, da han blev ene? og især maa vi huske, at de to Mænds Strid var en Kamp for Tilværelsen; den gjaldt det, de selv, deres Folk og deres Hjørde skulde leve af. Naar det gælder Livet, saa lad os gaa hver til sit. Men gælder det Arbejdet, saa maa vi staa sammen.

Man siger vel: naar der sidder en Bestyrelse sammen, som er af samme Parti, saa gaar det langt lettere for dem at blive enige, at beslutte. Ja, vel, det gaar lettere, men bliver det bedre? Livet lærer os, og Kristendommen stadfæster os det, at det store altid fødes gennem Kamp. Det er saavist ingen Skade til, at Guds Riges Tanker og Værker fødes gennem Væer!

Altsaa: Partierne maa have Respekt for Personlighederne, og netop derigennem bør de føle og vise, at de ikke er blinde for Vekselvirkningens Betydning.

Dertil hører altsaa ikke blot, at man ser paa hinanden med Forstaelse, „kappes om at vise hinanden Ære“. Nej, der skulde helst komme noget mere ud af det, nemlig: Fællesskab, Samarbejde — et virkeligt „Haand i Haand“ — hvad Paulus' Ord vel tør siges at pege paa: „værer hverandre inderlig hengivne i Broderkærlighed.“

Vel ved vi fra Aposteltiden, at der var Folk, og det endda de største, der ikke kunde arbejde sammen. Men: de gav dog hverandre Samfundets Højre! Og end mere: da Tiden gik, og Herren havde ført dem fremad mod Livsvejens Ende, da havde de lært saa meget, at Peter skrev sit herlige Brev til Paulus' Menigheder, og at Johannes tog Bolig i Hjertet af disse.

Er det for meget, naar jeg heri ser Guds Aands Ledelse til Samarbejde! Jeg tror paa Samarbejdets Velsignelse. Lad os huske, at Jesus udsendte sine Disciple 2 og 2, trods deres store indbyrdes Forskellighed, eller maaske snarere: netop paa Grund af denne!

Mon det ikke er sandt, at vi i den lutherske Kirke langt fra i tilstrækkelig Grad har set den overordentlige Betydning, som Arbejdet har for Gudslivets Udvikling i det enkelte troende Menneske? Se, hvordan Jesus sætter sine Disciple i Arbejde straks efter deres Kaldelse! Det var sikkert en saare ufuldkommen og uklar Prædiken, de fremførte, da de paa hans Ord drog om i Landet for at bringe Bud om Himmeriges Rige. Men hvad de saa ellers udrettede ved den — en Ting er givet: de voksede under Arbejdet, og uden Tvivl var denne Vækst noget af det, som Herren tilsigtede, da han udsendte dem. Arbejde opdrager — Kræfternes Ud-

nyttelse. Erfaringen af deres Magt og Evne, men ogsaa af deres Begrænsning, udvikler og modner Personligheden. I vor Skræk for den katolske Gerningsretfærdighed er vi lutherske kristne maaske blevet noget for tilbøjelige til at overse dette. Vi er vist lidt for forsigtige, lidt for „sunde“ paa dette Omraade.

Men er det sandt, at Arbejdet opdrager, da er det ogsaa sandt, at Samarbejdet har samme Virkning. Ogsaa af den Grund maa vi derfor sige til hverandre: Haand i Haand!

Der maa være Partier, ogsaa iblandt os. Vi maa takke Gud for den Berigelse, han har givet vor Kirke gennem de Typer, som præger dens Partier. Men disse maa ikke være Baase, hverken indadtil — overfor Tilhængerne — eller udadtil — overfor de andre. I den første Tid maa Serpræget fæstne sig, Ejendommeligheden udfoldes; men saa maa Samarbejdet komme. Den unge Mand, der skal ud i Verden og leve, maa først klare for sig selv og andre, hvem og hvad han er; han skal vinde Forstaelse af, i hvad Retning hans Lyst og hans Kræfter viser ham. Men saa skal han søge Samarbejdet; bliver han ved at isolere sig, saa bliver han en underlig en, som hverken gavner sig selv eller det Samfund, han tilhører.

Det er for ringe, at vi Præster kun ses med Retningsvenner og kun deler med dem. Det er til Fortræd, at vi ikke samarbejder. Tænkende Mennesker forstaa mindre og mindre dette, alt som Tiden gaar. Spliden iblandt os forarger. Lad os se hinanden i Øjet, tage hinanden i Haanden og saa leve og virke sammen som Brødre.

Der ligger et Krav i Luften i vore Dage: vi vil have Præster, der aandelig fylder deres Plads! Det er noget vældigt stort, dette — vi maa hjælpe hinanden at naa op til det. Dejligt, at vi staa overfor et slikt Krav, overfor en vaagen Menighed, et bevidst Kristenfolk. Men saa, netop saa, maa vi ikke give dem Stene for Brød.

„At de maa allé være et, ligesom du, Fader, i mig, og jeg i dig, at de og maa være et i os, at Verden kan tro, at du har udsendt mig.“ Vi tror, at vor Frelser bad disse Ord for alle kristne til alle Tider; men vi maa ikke glemme, at da han bad dem, var det blandt de 11 Mænd, som han selv havde valgt til sine Præster.

Maatte Kraften af denne Herrens Bøn da ogsaa vise sig mere iblandt os! Maatte vor Gerning blive mere baaret af hans Aand!

Gud velsigne os Præster i den danske Kirke!

Pomponia.

Paa Dansk ved
N. P. MADSEN.

I.

Kæmpende Magter.

Britaniernes Mod var endnu ikke brudt. Siden Julius Caesar betraadte Øerne og tildels erobrede dem, var der næsten gaaet et Aarhundrede. I den Tid var Stammerne i Kongeriget Britannien næsten ikke blevet forulempet af de saakaldte Verdens Herrer, hvis Overhøjhed de kun anerkendte ved at betale en vis Tribut og lejlighedsvis at sende nogle Gidsler til Rom.

Men da Klaudius var blevet Kejser, rettede disse umættelige Erobrere igen deres Blik mod Vesten og begyndte for Alvor at tænke paa at gøre de britiske Øer til en Provins af det store Rige. Uden noget Paaskud sendte Klaudius en Arme til Britannien under Anførsel af Prætoeren Aulus Plautius, som lagde flere af Stammerne under det romerske Herredømme.

Deri blev han understøttet af nogle indfødte Fyrster, der aldrig helt havde afkastet det romerske Aag, og hvis Forbindelse med Romerne havde bidraget til, at de og deres Undersaatter havde modtaget en Del af Roms Kultur og Civilisation. Derved adskilte de sig fra de vilde og ubesjærede Stammer i Nord og Vest, der var dem ligesaa fjendske som selve de fremmede Erobrere.

Blandt dem, der havde underkastet sig Romernes Herredømme, var ogsaa Kong Kogidunus, der til Belønning blev overdraget nogle Grevskaber i den sydlige Del af Landet. Hovedstaden i hans lille Rige var Regnum, det nuværende Chichester.

Nogen Tid efter rejste Kejser Tiberius Klaudius selv til Britannien og blev hyldet af de forskellige undervungne Stammer. Kogidunus nød særlig Kejsersens Velvilje, og paa Aulus Plautius' Bøn besøgte denne Hoffet i Regnum og blev der modtaget med den jævne Gæstfrihed, der herskede ved dette Hof. Efter romersk Sæd og Skik antog Kogidunus ved den Lejlighed sin Velgørers Navn og lod sig kalde Tiberius Klaudius Kogidunus. Samtidig fik hans Datter Navnet Klaudia.

Da Kejseren vendte tilbage til Rom, indsatte han Aulus Plautius som Statholder over Provinzen Britannien med Paalæg om at udvide de romerske Erobringer. Kong Kogidunus fik Titel af kejserlig Legat, og Kejseren forlødene ham med en vis Ret og Magt, for hvilket han skulde betale en aarlig Tribut samt forpligte sig til paa Forlangende at sende et Medlem af sin Familie som Gidsel til Rom.

Ved det lille Hof i Regnum fandtes vel ikke meget af den Glans og Luksus, der herskede i Rom, men dog en vis Komfort og Anstand, ja endog et Anstrøg af Forfinelse, som forekom Aulus Plautius og hans Hustru Pomponia saa meget større, som der andre Steder kun herskede vilde og raa Sæder. De stod i det hjerteligste Venskabsforhold til Kogidunus og hans Gemalinde Abitha. Denne Forbindelse bidrog vægtig til at befordre Civilisatio-

nen i Kogidunus' Hus, og den unge Prinsesse Klaudia saa instinktømmigt et Forbillede i Pomponia, hvis Smag og Levevis hun søgte at efterligne.

Paa det Standpunkt, Klaudia stod, kunde hun heller ikke gøre noget bedre, thi Pomponia var en højsindet og ren Kvinde. Hun havde holdt sig fri fra den sædelige Fordærvelse, som den Gang herskede i Verdensstaden Rom. Hun var tillige en kæk Kvinde, der havde fulgt sin Ægtefælle paa alle hans Krigstog og delt Farer og Besvær med ham. Tillige elskede hun alt, hvad der var Ret, og afskyede alt uretfærdigt. Men disse Egenskaber udsprang kun af hendes ædle Natur. Hun var Hedning og fra Barn af opdraget til at tilbede Grækenlands, Ægyptens og Roms Guder. Og selv om hun havde udvalgt sig de ædleste og rene af de mange Guddomme til sin Dyrkelse, saa tilbad hun dog Guder af Træ, Sten og Metal og de Væsener, som man antog, disse Ting var Afbillede af.

Med sin Veninde Abitha talte hun ofte om religiøse Emner, idet hun bestræbte sig for at faa hende til at forlade sin druidiske Religion og gaa over til Troen paa Grækenlands og Roms Guder. Men Abitha, der havde et drømmende Gemyt, var dybt hengiven til sin Stammes og sit Folks Overtro. Hun elskede — og frygtede tillige — de dunkle Lunde og Tusmørket, hvori de druidiske Præster foretog deres sælsomme religiøse Ceremonier. Den Hemmelighedsfuldhed, hvori disse Ceremonier var indhyllet, forøgede den menige Mands Respekt for Religionen og Præsternes Anseelse og Indflydelse.

Klaudia var ofte til Stede ved Moderens og Pomponias Samtaler, uden at disse anede, med hvor dyb Interesse hun lyttede til dem. Til sin store Overraskelse opdagede hun, at der gaves en anden Tro end den, hendes Moder og Præsten Uther havde lært hende, og andre Guder end dem, der blev tilbedt i hendes Fædreland. Denne Opdagelse gjorde et dybt Indtryk paa hende, og ofte gik hun omkring i de dunkle Skove, der omgav hendes Hjem, og tænkte over det, hun havde hørt.

Hun var ikke nogen flygtig Natur, derimod tilbageholdende og tankefuld. Med sine jævnaldrende plejede hun kun lidt Omgang. Derfor voksede hun op ved det jævne Hof uden at kende ret meget til Verden, og uden at finde nogen rigtig Sympati hos sine Omgivelser.

De faa Kundskaaber, hun besad, havde hun faaet gennem Uther, der var Druidernes øverste Præst i sin Faders Rige. I det gamle Britannien var det Druidernes Pligt at lede Ungdommens Opdragelse. Dette bidrog til at forøge deres Indflydelse særlig blandt de højere Stænder, medens deres Magt til at afgøre alle Retssager i Forbindelse med Troen paa deres personlige Hellighed gjorde dem i høj Grad frygtet iblandt de lavere Klasser.

Hvis nogen vægrede sig ved at underkaste sig deres Afgørelse i en Sag, saa hjemfaldt han til den strengeste Straf. Han blev af sine Landsmænd erklæret og behandlet som en, der var udstødt af Samfundet. Han maatte ikke mere tage Del i den offentlige religiøse Dykkelse. Han var udelukket fra al selskabelig Omgang med sine Venner og Naboer. Man skyede ham som en gudløs og farlig Person, og ingen Lov beskyttede ham imod Fornærmelse og Mishandling. Et saadant Offers Skæbne var saa frygteligt, at selve Døden maatte synes ham en velkommen Befrielse. Dog Præsternes Magt gik endnu videre. Foruden de timelige Straffe, som de havde Magt til at idømme, lærte de ogsaa deres Tilhængere at tro paa den evige Sjælevandring, hvorved de udstrakte deres Myndighed til den Verden, der er bag ved Graven.

Til deres religiøse Kultus hørte ogsaa Menneskeoffer. Det var saaledes almindeligt, at Krigsfanger blev ofret til deres frygtelige Guddomme for at forsone dem. Det øvrige Krigsbytte blev ogsaa indviet til en eller anden Guddom og opbevaret i indviede Lunde eller i Templerne, hvor det alene beskyttedes af den Rædsel, man nærrede for disse Steder.

Denne Afgudstjeneste øvede en saadan Indflydelse paa disse overtroiske Menneskers Hjerter, at de romerske Sejrherrer snart erkendte, at de ikke kunde betvinge disse raa og opsætsige Stammer, saa længe Druiderne var i Besiddelse af deres frygtelige Indflydelse. Derfor udgav de strenge Straffelove for at undertrykke denne Indflydelse. Dog syntes alt forgæves. Den overtroiske Frygt, som Druiderne havde indpodet Folkene, forhindrede den romerske Indflydelse.

Der var dog ogsaa mange Lighedspunkter mellem Romernes og Britaniernes Gudsdyrkelse, og disse Lighedspunkter benyttede Pomponia sig af til at drage Abitha over til sig, ligesom hun fremhævede alle de Fordele, som den romerske Religion og højere Kultur vilde yde hendes Veninde. Men Abitha forblev urokkelig. Ingen Grunde kunde faa hende til at svigte den Tro, som hendes druidiske Lærer havde indpodet hende. Hun elskede sin romerske Veninde, hun beundrede hendes Dannelse og fine Væsen. Men hun elskede ikke sit Folks Undertvingere som saadanne. I den Henseende var hun en Modstander af sin Ægtefælle, hvis Tilslutning til Romerne lagde sig saa klart for Dagen og blev saa rigeligt belønnet.

Fortsættes.